

A photograph of three children in karate uniforms with yellow belts, standing in a dark setting. The children are looking forward with serious expressions. The text is overlaid on the image.

TEORIJSKA RAZMATRANJA KARATEA

dr Milovan Bratić

Sumirajući različite definicije pojma i funkcije karatea može se govoriti o tri karakteristična pristupa i to:

- (1) karate - umetnost
- (2) karate - borilačka veština
- (3) karate - sport

1) Postoje pristalice teze da je karate umetnost gde se primarna funkcija ispoljava kroz dostizanje visokog perfekcionizma i estetskog kvaliteta izvođenja simboličkih borilačkih pokreta.

Ovo shvatanje govori o karateu kao o "umetnosti samoodbrane", "umetnosti borenja" naglašavajući pri tom savršen sklad "duha i tela" i savršenstvo u vođenju realne borbe.

2) Tumačenje karatea kao borilačke veštine (najčešće se govori o "veštini samoodbrane" ili o "ratničkoj veštini") jasno naglašava njegovu praktično-borilačku funkciju. Prema ovakvom pristupu karate je metod praktične borbe koji sadrži efikasne (smrtonosne) borilačke forme i tehnike.

3) Sa aspekta modernog vremena, karate se danas najviše tretira kao sport.

Iz tog razloga bi bilo krajnje polemično pojednostavljeno shvatanje karatea samo kao veštine, kao umetnosti ili samo kao sporta.

OBLCI PRAKTIKOVANJA KARATEA

- Tradicionalni karate
- Sportski karate
- Praktični karate

BORILAČKE FORME KOJE SU UTICALE NA NASTANAK KARATEA

- Karate je borilački sistem nastao "stapanjem" različitih borilačkih formi sa područja Kine, Rjukju arhipelaga, Tajlanda, Koreje i Indonezije.
- Svoje moderno uobličavanje karate dobija početkom 20-og veka u Japanu, odakle je i započela najveća ekspanzija interesovanja za ovu borilačku veštinu u njegovoj dugoj istoriji.
- Prema načinu pisanja reči "Kara-Te" do početka 20. veka, korišćeno je značenje "kineska ruka" ("kineska šaka"), potom je zamenjeno značenjem "prazna ruka".

Karate se razvio na temeljima kineskih borilačkih formi Čuan Fa (Kempo na japanskom), koje su obuhvatale veći broj formi i stilova borenja upražnjavanih širom Kine.

Najjači uticaj na nastanak karatea imao je metod meditativno fizičkih vežbi, koji je u okviru Zen prakse upražnjavan u VI veku n.e., u manastiru Šaolin (Šorin) u Kini. Za tvorca ovog metoda vežbanja uzima se ranobudistički indijski monah Bodidarma (na japanskom Daruma).

Bodidarma je kao zamenu za sedeći meditativni položaj (Za Zen), koji je bio izuzetno naporan, uveo oblik "krećuće meditacije". Navodno, kasnije je ovaj metod osmišljen borilačkim tehnikama i zaokružen u sistem borenja.

- Ovom pretpostavkom se objašnjavanja veza između Šorinđi Kempa i Karatea (metod krećuće meditacije u Kempu – Kate u Karateu).

Karate se, sem u Kini, razvio i na području Japanskog ostrva Okinava (glavno ostrvo Rjukju arhipelaga, na jugu Japana).

Dve karakteristične grupe kineskog boksa (Kempa) su uticale na razvoj karatea na Okinavi:

- Severna grupa (severnokineski stilovi)
- Južna grupa (južnokineski stilovi)

Karakteristike severne grupe kineskih borilačkih formi su : dublji stavovi, dugi i snažni udarci rukama, visoki nožni udarci i udarci u skoku.

Karakteristike južne grupe kineskih borilačkih formi su : kratki stavovi, snažni blokovi, niski nožni udarci i kratke distance u vođenju borbe.

Prema japanskoj enciklopediji, Sekai Dai Hjakka Jiten Kempo je donet na Rjukju arhipelag, iz Kine, u doba dinastije Tang (618-907. g.n.e.). U to vreme je na Okinavi postojala borilačka veština Tode (To daj). Smatra se da su Kempo (Čuan Fa) i Tode (To Daj) imali odlučujuću ulogu u oblikovanju praktične borilačke osnove karatea.

TEZA - Savremeni karate predstavlja kombinaciju tehnika zatvorenim šakama sa Okinave, vrhovima prstiju sa Tajvana, otvorenom šakom iz Kine i nožnih tehnika iz Jugoistočne Azije.

KINESKI KORENI KARATEA

- Sve do početka dvadesetog veka ideogramsko obeležavanje karatea imalo je značenje "kineska ruka" (šaka), što je, skoro siguran pokazatelj da njegovi koreni potiču iz Kine.
- Opšteprihvaćena teza je da se karate razvio na temeljima kineskih borilačkih formi (Čuan-fa, Kung-fu, Vu-šu)
- Najveći uticaj na razvoj karatea imalo je religiozno učenje Zen budizam.
- Preteča današnjeg karatea je borilački sistem, pod imenom Šaolin Čuan fa (Šorinđi Kempo na japanskom), koji je koncipirao ranobudistički monah Bodidarma za primenjivanje u okviru Zen prakse. Kasnije se, kao zaokružen borilački sistem, Kempo raširio po celoj Kini kao efikasan sistem samoodbrane.

Osnovni stilovi i pravci kineskih borilačkih sistema.
Postoje dve karakteristične podele ovih sistema:

(1)

- Spoljašnji ili tvrdi sistemi (Wai Chia)
- Unutrašnji ili meki sistemi (Nei Chia ili Wu Tang)

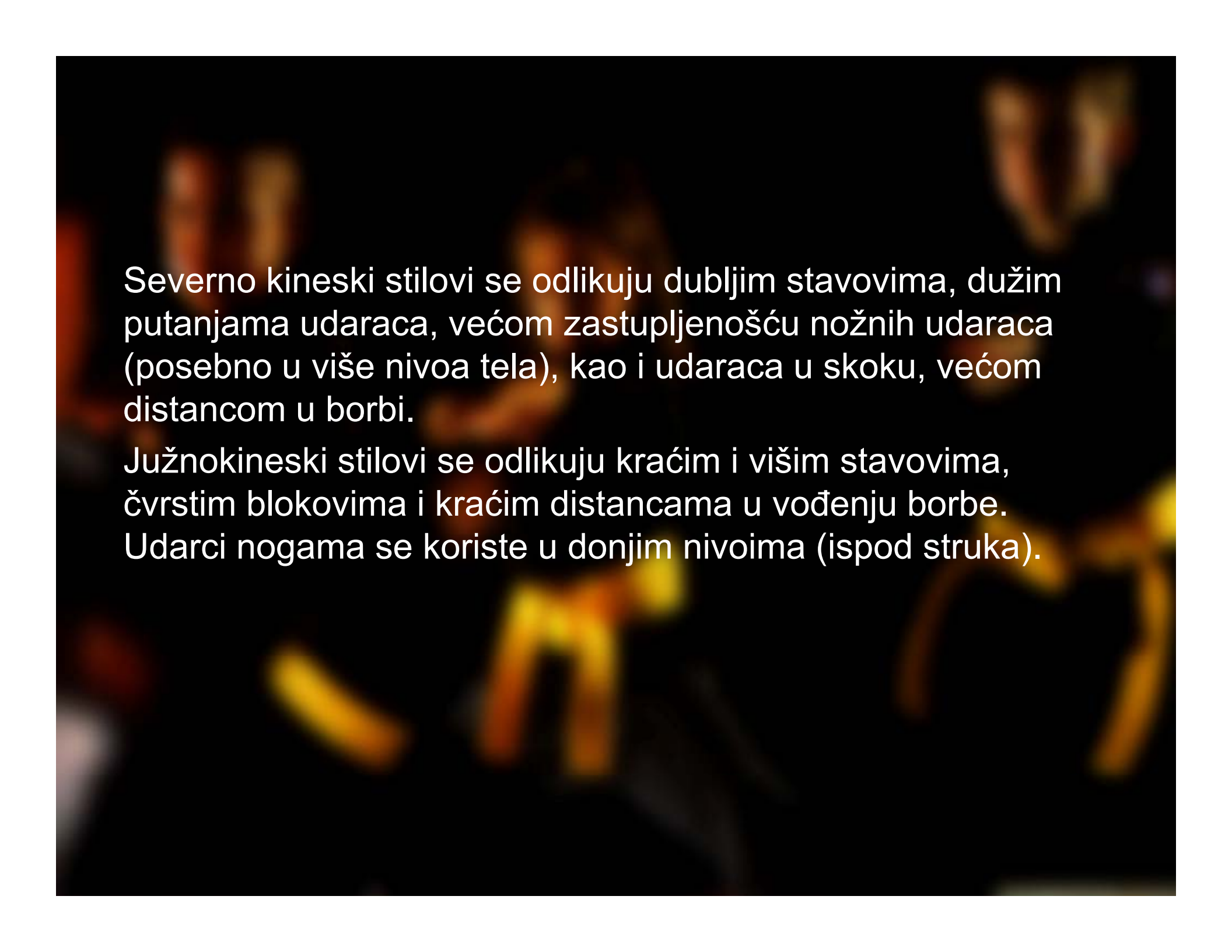
(2)

- Severnokineski stilovi (severna grupa)
- Južnokineski stilovi (južna grupa).

Spoljašnji (tvrđi) sistemi borenja naglašavaju upotrebu fizičke snage i snažnih, odsečnih pokreta u izvođenju borilačkih tehnika. Iz ovih stilova, razvili su se okinavljski i japanski karate.

Meki stilovi borenja naglašavaju ulogu unutrašnje energije (Ci ili Ki). Ispoljavanje ove energije, koja se, navodno, akumulira u predelu donjeg stomaka (Tanden ili Hara) povezano je sa poznavanjem posebnih tehnika disanja i većeg broja vitalnih tačaka na telu čoveka. Ovi stilovi borenja, nasuprot izraženih kontrakcija mišića, naglašavaju mekane, kružne pokrete. Iz ove grupe, najpoznatiji je sistem Taj čičuan u Kini, kao i Ai ki Do (u Japanu).

Podela na Severnokineske i Južnokineske stilove borenja, posebno je značajna za tumačenje razvojnog puta karatea.

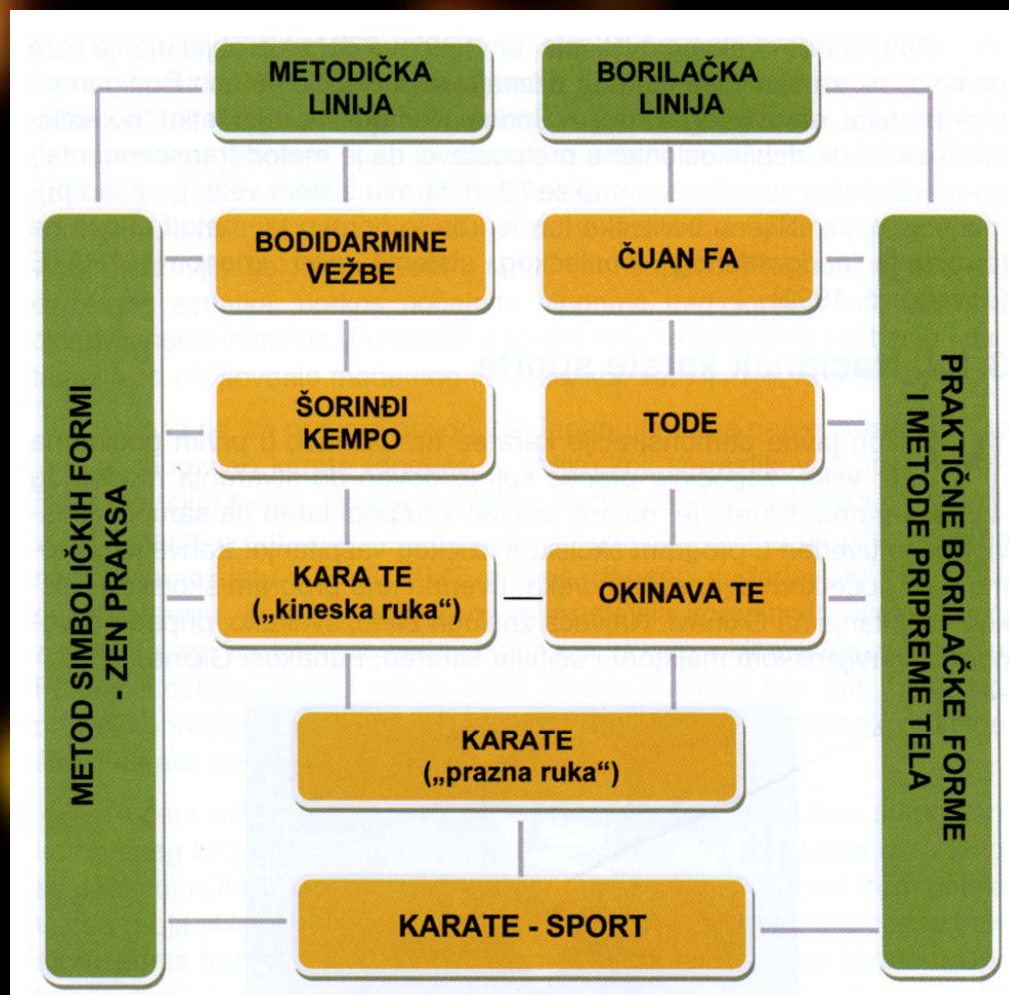
Severno kineski stilovi se odlikuju dubljim stavovima, dužim putanjama udaraca, većom zastupljenošću nožnih udaraca (posebno u više nivoa tela), kao i udaraca u skoku, većom distancom u borbi.

Južnokineski stilovi se odlikuju kraćim i višim stavovima, čvrstim blokovima i kraćim distancama u vođenju borbe. Udarci nogama se koriste u donjim nivoima (ispod struka).

RAZVOJ KARATEA NA OKINAVI

- Kineski Kempo je donet na Okinavu u doba čuvene dinastije Tang (618-907. g.n.e.).
- Posle gušenja čuvenog "ustanka Kempo boraca" ("Boksterski ustanak"), koji se desio krajem devetnaestog veka u Kini, najveći broj učesnika pobune je stradao. Međutim, jedan broj majstora ove veštine našao je spas na obližnjim ostrvima, pre svega, na Okinavi. Ovo može biti još jedan argument za tezu o prenošenju Kempa na Okinavu.
- Značajan uticaj Kine ostvaren je konvergentno sa prenošenjem budizma. Kaluđeri i monasi, kao misionari budizma, preneli na Okinavu i veštinu borenja, kodifikovanu u jednom od pomenutih sistema.

- Događaj koji je najpresudnije uticao na razvoj karatea, kao samoodbrambene borilačke veštine, vezan je za čuveni "Dekret o zabrani posedovanja i nošenja oružja", koji su izdali Japanci, nakon pokoravanja Okinave 1609. godine.
- Ova zabrana je uticala da se na Okinavi razvije efikasna veština borenja, poznato kao Okinava Te ("okinavljska ruka"). Ovaj borilački sistem se zasnivao na upotrebi većeg broja udarnih površina, koje su posebnim metodama pripremane da se protivniku zada smrtonosan udarac. Pored udaraca, kao dominantne tenike, korišćene su i poluge i bacanja, kao i tehnike borenja sa priručnim oružjem.
- Najpoznatije škole iz tog vremena su: Naha Te (u gradu Naha), Suri Te (u gradu Suri) i Tomari Te (u gradu Tomari).
- Termin "Kara Te" na Okinavi je postao dominantan, tek krajem devetnaestog i početkom dvadesetog veka.
- Karate prvi put javno demonstriran na Okinavi 1902. ili 1903. godine.
- U trenutku njegovog izlaska iz tajnosti na Okinavi se karate vežbao, uglavnom kroz kate.
- Na Okinavi je i danas očuvano nekoliko autentičnih stilova Karatea : Ueči Rju, Godju Rju, Kogavaši Rju, Macubajaši Rju.

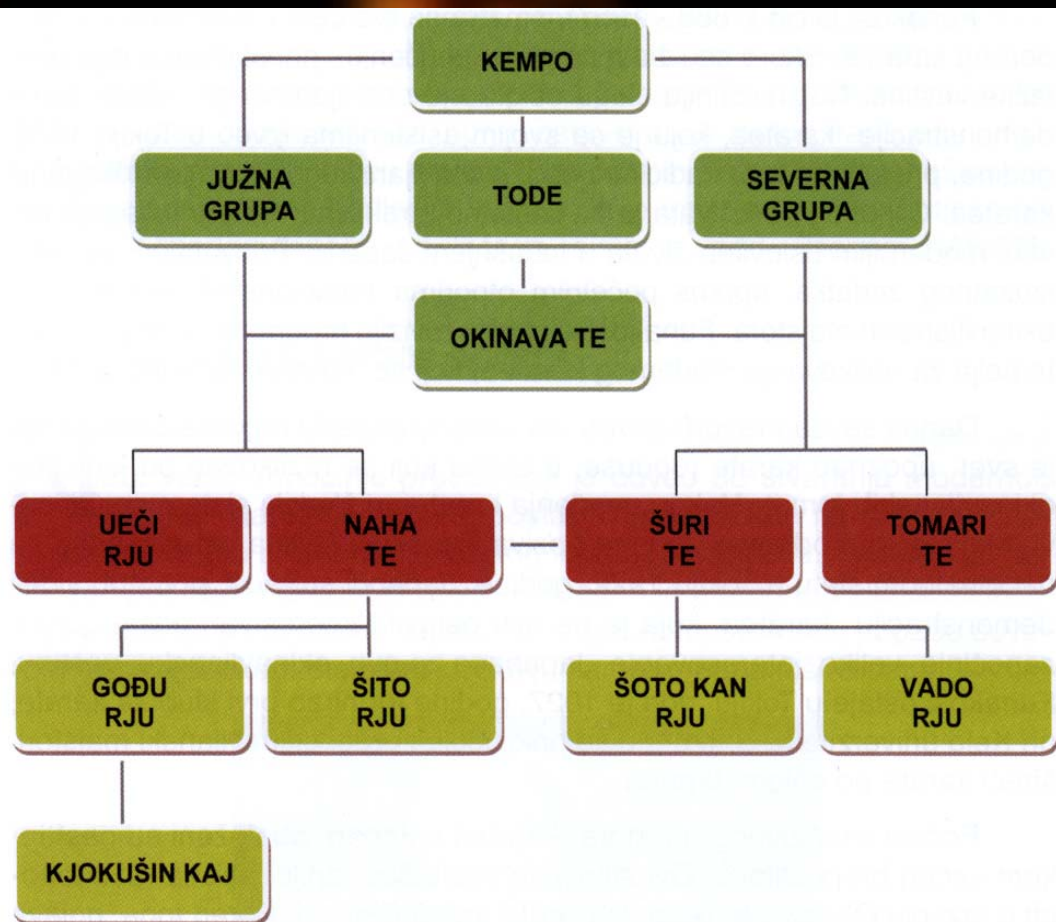

MODERNI KARATE - NASTANAK KARATE SPORTA

Funakoši Gičin (1868-1957) se smatra tvorcem modernog karatea. Posle egzibicione demonstracije koju je sa svojim asistentima izveo u Tokiju 1922. godine, pristupio je reformaciji tradicionalnog načina praktikovanja karatea u cilju prilagođavanja novim, modernim uslovima.

Najjači uticaj na razvoj modernog karatea imali su stilovi:

- Godžu Rju (Goju Ryu)
- Šito Rju (Shito Ryu)
- Šoto Kan (Shoto Kan)
- Vado Rju (Wado Ryu)

Prikaz najpoznatijih škola i stilova u karateu

- Oktobra 1936. godine okinavljske novine "Rjukju Šimpo Ša" su objavile vest da su se tadašnji vodeći karate eksperti: Jabu, Kijamu, Motobi, Mijagi i Hanagi na sastanku u Nahi (Okinava) saglasili da se za "Karate" koristi novi način pisanja sa značenjem "prazna ruka".
- Posle prvih turnirskih borbi (pedesete godine ovog veka) počinje ekspanzija interesovanja za karate kao sport i jedan specifičan razvoj ovog borilačkog sistema.

Transformacija karatea, kao samoodbrambene ratničke veštine, u sport, može se najkraće sagledati kroz sledeće promene:

(1) Redukcija karate tehnike

- izbačene su tehnike koje nisu srodne sa udarcem (poluge, bacanja, gušenja, imobilizacija, držanja, tehnike sa oružjem) i sve tehnike udaraca koje mogu da izazovu opasne povrede (udarci u oči, vrat, genitalije i ostale osetljive vitalne tačke).
- uvedeni su udarci koji nemaju izrazitu borilačku efikasnost, ali predstavljaju određenu takmičarsku atraktivnost (visoki kružni udarci, udarci sa skokovima i okretima i sl.).

(2) Izmena sadržaja i metoda treninga

- Tradicionalni način treninga zasnivao se na individualnom praktikovanju karatea, kroz kate i Kihon forme (školska forma tehnike). Ovakvim metodima karatista je, nakon višegodišnjeg stereotipnog vežbanja, dostizao visok automatizam u izvođenju pojedinih tehnika odbrane i napada, kao i posebnu filozofsko-mentalnu spremnost..

- Pored ovih metoda korišćen je i specifičan metod za pripremu i jačanje udarnih površina, sa ciljem da se postignu smrtonosni efekti, prilikom plasiranja odlučujućih udaraca. Danas se taj metod vežbanja zadržao u okviru tehnika lomljenja tvrdih predmeta (Tameši Vari).

Kvalitativna izmena u metodici treninga u modernom karateu predstavlja uvođenje metoda sparinga (Kumite) sa partnerom. Ovaj metod postaje dominantan oblik u modernom karate treningu, sa dva karakteristična oblika:

- dogovoreni sparing (Jakusoku Kumite)
- slobodni sparing (Ďiu Kumite)

(3) Revizija kata

- Kate su zauzimale primarno mesto u tradicionalnom konceptu karate treninga. Tradicionalne kate su, sa metodološkog aspekta, bile teške za učenje i praktikovanje.
- Izvršena je revizija kata pri kojoj izbačeni elementi koji nisu primereni novom konceptu vežbanja, tj. elementi koji nemaju praktično borilački smisao.

(4) Uvođenje pravila takmičenja

- Najspecifičnija promena koja obeležava transformaciju karatea kao borilačkog sistema je uvođenje pravila takmičenja. Na ovaj način se omogućilo da se karate vežbači odmeravaju u stepenu ovladanosti karate veštine, pri čemu se prava destrukcija zamenjuje simboličnom.
- Karate sve više poprima obeležje sportske discipline i ima izgleda da postane olimpijski sport. S druge strane, neosporna je činjenica da se na putu transformacije ovog borilačkog sistema, sportski karate sve više udaljava od izvornih borilačkih principa.
- Od pojave prvih turnirskih borbi počinje izuzetno interesovanje za karate sport. Za neobično kratko vreme se ovaj sport proširio na sve kontinente. Šezdesetih godina se karate pojavio i u Jugoslaviji, gde je doživeo pravu ekspanziju interesovanja. Danas spada među najmasovnije sportove kod nas.

A blurred background image showing a group of people, likely at a social gathering or event. The people are out of focus, with some appearing to be wearing dark clothing and others in lighter colors. The overall scene is dimly lit, with some warm, yellowish light sources visible, possibly from a stage or lighting equipment.

- Hvala na pažnji!